

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Колективна монографія

Мелітополь, 2019

УДК 373/.3/.5: 001.895(477)

П 24

Педагогічна інноватика : досвід та перспективи Нової української школи : кол. монографія / за заг. ред. А. М. Солоненка, І. А. Мальцевої, Л. Ю. Москальової, О. С. Арабаджи – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2019. – 358 с. – ISBN 978-966-2489-78-1.

Рецензенти:

Л. С. Рибалко – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

О. О. Фунтікова – доктор педагогічних наук, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету.

Технічні редактори: Павленко О. М., Мілько Н. Є.

У колективній монографії відображено історію розвитку провідних технологій навчання, подано їхню коротку характеристику, обґрунтовано рекомендації щодо їх практичного використання в умовах Нової української школи, представлено авторські ігрові методики навчання, а також методики навчання окремих дисциплін у закладах загальної середньої освіти, розглянуто методичні та практичні аспекти їхньої реалізації.

Колективна монографія орієнтована як на теоретичну підготовку вчителів Нової української школи, так і на розвиток та реалізацію їхнього творчого потенціалу, формування теоретичної та практичної готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Представлені матеріали можуть бути використані педагогами для підвищення ефективності організації освітнього процесу у закладах освіти.

Видання призначене для здобувачів вищої освіти, вчителів, викладачів, вихователів, слухачів системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Рекомендовано до друку Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
(Протокол № 14 від 28.05.2019 р.)

ISBN 978-966-2489-78-1.

© МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2019

© Колектив авторів, 2019

© Колор Принт, 2019

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕКТОРА	7
ПЕРЕДМОВА	8
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ (Редактор розділу Коробченко А. А.)	11
Освітнє науково-практичне середовище Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького для особистісно-професійного розвитку педагога нової української школи: здобутки, реалії, перспективи /Солоненко А.М., Мальцева І.А./	11
Сутність та ознаки педагогічних технологій /Елькін М. В./	13
Розвиток технологічного підходу в зарубіжній та вітчизняній педагогічній науці /Коробченко А. А., Головкова М. М./	16
Технології особистісно орієнтованого навчання /Коробченко А. А./	22
Технології розвивального навчання /Головкова М. М./	30
Навчання як наукове долідження /Окса М. М./	35
Case Study як сучасна технологія професійно орієнтованого навчання старшокласників /Бельчева Т. Ф., Єрмак Ю. І./	43
Технологія формування творчої особистості /Бунчук О. В./	45
Технологія розвитку критичного мислення /Бунчук О. В./	50
Ігрові технології /Воровка М. І./	52
Технологія проектної діяльності як відкритий навчальний простір співпраці учнів /Ізбаиш С. С./	57
Впровадження інтегральних технологій у сучасний освітній процес закладів загальної середньої освіти /Попелешко Ю. І./	65
Розділ 2. ІГРОВІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ (Редактори розділу Москальова Л. Ю., Тройцька Т. С.)	70
Методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку засобом дидактичної гри /Жейнова С. С./	70
Інтеграція LEGO-технології в дошкільному навчальному закладі /Жейнова С. С./	72
Методика пролонгованої підтримки індивідуального творчого самовираження старшого дошкільника у художньо-творчій діяльності /Житнік Т. С., Федорова О. В./	76
Інноваційні методи роботи з дітьми з особливими освітніми потребами за допомоги метафоричних асоціативних карток “Будинок” та “Фантастичне дійство” /Житнік Т. С./	82
Розділ 3. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Дубяга С. М.)	90
Технологія інтерактивного навчання в початковій школі /Дубяга С. М., Фефілова Т. В./ ...	90
Формування творчої особистості молодшого школяра засобами методичної системи «Щоденні 3 (5)» /Дубяга С. М., Фефілова Т. В., Фалько Н. М./	105
Технологія розвитку критичного мислення молодших школярів /Дубяга С. М., Фефілова Т. В./	117
Розділ 4. МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Максимов О. С.)	142
Організація роботи школярів на уроках біології за методикою Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» /Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В./	142
Організація диференційованого навчання учнів на уроках біології /Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В./	147

Навальньо-екологічна стежка як чинник удосконалення екологічної компетентності вчителів біології /Вельчева Л. Г., Пюрко О. С., Туровцева Н. М./	155
Розділ 5. МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ХІМІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Максимов О. С.)	162
Основи формування понять ужиткової хімії /Максимов О. С., Шевчук Т. О., Москаленко Л. М./	162
Методика формування пропедевтичних знань з хімії в учнів початкової школи в умовах сучасної освітньої реформи /Максимов О. С., Шевчук Т. О./	168
Розділ 6. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ (Редактор розділу Байтеряков О. З.)	173
Методика вивчення рельєфу за топографічними картами. /Левада О. М., Арсененко І. А./	173
Методика застосування грошових знаків в шкільному курсі «Географія. Материки і океани» /Байтеряков О. З., Донченко Л. М./	178
Новітні технології краєзнавчої роботи в школі: таблиці Шульте /Бейдик О. О., Топалова О. І./	185
Дидактичні умови формування геолого-геоморфологічних навичок і умінь учнів на уроках географії /Прохорова Л. А., Непша О. В., Зав'ялова Т. В./	190
Розділ 7. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Байтеряков О. З.)	200
Інтерактивна форма навчання на уроках історії /Шкода Н. А./	200
Навчально-дослідницька діяльність учнів старших класів на уроках історії України. /Полякова Л. І./	205
Розділ 8. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Редактори розділу Шарова Т. М., Насалевич Т. В., Землянська А. В.)	209
Диктант як один із елементів інтерактивної технології колективно-групового навчання /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	209
Проблемне навчання як один із аспектів інноваційних технологій навчання української мови /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	214
Формування мовної культури учнів крізь призму технології розвивального навчання /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	218
Уроки фонетики в Новій українській школі на засадах компетентнісного й особистісно-орієнтованого підходу до навчання /Єрмоленко С. І., Митяй З. О., Сіроштан Т. В./	222
Розділ 9. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ	234
	234
	241

Використання електронних засобів навчального призначення в освітньому процесі <i>/Шарова Т. М., Землянська А. В., Конєйцева Л. П., Шаров С. В./</i>	246
--	-----

Розділ 10. НОВІТНІ МЕТОДИКИ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

<i>(Редактори розділу Шарова Т. М., Насалевич Т. В., Землянська А. В.)</i>	259
--	-----

Використання WEB-технологій у навчанні англійської мови <i>/Коноваленко Т. В., Гуров С. Ю., Гурова Т. Ю./</i>	259
«CASE STUDY» як дослідницька стратегія <i>/Матюха Г. В., Насалевич Т. В., Мілько Н. С., Павленко О. М./</i>	264
ВЕБ-КВЕСТ проект <i>/Матюха Г. В., Насалевич Т. В., Тарасенко Т. В./</i>	268
Методичні аспекти вивчення країнознавчого матеріалу в шкільному курсі англійської мови <i>Байтерякова Н. Ю., Байтеряков О. З., Байтеряков Є. О./</i>	271
Методика написання наукової роботи учня МАН <i>/Жигоренко І. Ю., Мінькова Г. Ю./</i>	279

Розділ 11. АКТУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

<i>(Редактор розділу Сегеда Н. А.)</i>	285
--	-----

Сучасні світові методичні системи розв'язання проблеми творчого самовираження школярів на уроці музики для вчителя Нової української школі <i>/Сегеда Н. А./</i>	285
Педагогічний супровід та особливості впровадження освітніх технологій розвитку креативності підлітків на інтегрованих уроках музики <i>/Терещенко С. В./</i>	291
Технологія формування музично-просвітницької компетентності майбутнього вчителя мистецтва <i>/Стотика І. Г., Власенко Е. А./</i>	302

Розділ 12. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

<i>(Редактори розділу Котова О. В., Проценко А. А.)</i>	311
---	-----

Методика використання сучасних фітнес-технологій на уроках фізичної культури в закладах освіти <i>/Котова О. В./</i>	311
Методики розвитку основних фізичних якостей учнів на заняттях із футболу <i>/Проценко А. А./</i>	318
Програма силової підготовки з використанням комплексів атлетичної гімнастики для юнаків старшого шкільного віку загальноосвітнього начального закладу <i>/Карабанов Є. О., Нетіша О. В., Суханова Г. П., Ушаков В. С./</i>	326

Розділ 13. ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

<i>(Редактор розділу Наумук І. М.)</i>	332
--	-----

Групові технології навчання в освітньому процесі <i>/Наумук І. М., Стрілець О. В./</i>	333
Використання паперової інженерії в проектуванні леп-буку <i>/Брянцева Г. В., Брянцев О. А./</i>	334
Елементи інтерактивних технологій: активні форми і методи навчання <i>/Наумук І. М./</i>	335

Упродовж 95 років Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького був і продовжує залишатися кузницею педагогічних кадрів для нашого регіону і всієї країни. Ми пишаємося тим, що університет випустив понад 50 000 високопрофесійних учителів, викладачів, учених, талановитих адміністраторів, здатних до творчої діяльності в педагогічній галузі.

Місією університету на сучасному етапі є не тільки підготовка висококваліфікованих спеціалістів, а й застосування нових знань і технологій для вирішення завдань соціально-економічного розвитку регіону, пошук свого особливого місця серед інших закладів вищої освіти, відповідь на виклики сьогодення. Університет є центром інноваційного розвитку і підготовки кадрів високого рівня, допомагає відкривати таланти і розвивати здібності студентів і співробітників на основі тісної інтеграції освітнього, наукового, інноваційного і виховного процесів, допомагає вчителям адаптуватися до тих вимог, що висуваються Новою українською школою.

Дослідження, що здійснюються педагогічними працівниками та науковцями університету, присвячені найбільш важливим, гострим і актуальним питанням сьогодення і відповідають викликам часу. При цьому особливого значення набуває втілення результатів наукових досліджень та напрацювань у практику освіти, впровадження інноваційних технологій, забезпечення закладів освіти новими засобами, науково-методичними й навчальними виданнями.

Переконаний, що сучасний вихователь, учитель, викладач має бути не лише добре теоретично підготовленим, а й упроваджувати інноваційні технології в освітній процес закладів освіти. Важливо розуміти, що проникнення інноваційних технологій у сферу освіти дозволяє педагогам якісно змінити зміст, методи та організаційні форми навчання і виховання і, як результат, підготувати людину до життя у світі, що постійно і дуже швидко змінюється.

В колективній монографії автори презентували свої найвагоміші творчі досягнення, цікаві напрацювання в галузі педагогічної інноватики, що, безперечно, сприятиме обміну досвідом і впровадженню інновацій в освітній процес закладів освіти.

Вітаю професорсько-викладацький склад Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького з виходом у світ колективної монографії. Впевнений, що найкращі традиції університету, професійний досвід, здатність мислити і діяти відповідно до вимог часу дозволять нам прагнути до нових звершень та досягнень, а представлена монографічна праця сприятиме науково-творчому зростанню педагогів й реалізації Концепції Нової української школи.

*Ректор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
Солоненко А.М.*

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕКТОРА

Одним із завдань Нової української школи є якісна підготовка учнів до життя в умовах сучасного суспільства. Це завдання школа вирішує завдяки зусиллям високопрофесійних педагогів, які постійно підвищують свій професійний рівень, прагнуть самовдосконалюватися, володіють сучасними технологіями навчання. Як показує досвід, застосування сучасних технологій навчання відкриває для вчителів нові можливості у викладанні практично всіх предметів. Ключовою умовою підвищення якості освіти, зниження навантаження на учнів, більш ефективного використання навчального часу можна вважати саме використання сучасних технологій, які забезпечують розвиток особистості за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності в процесі навчання.

Коллективна монографія «Педагогічна інноватика: досвід та перспективи Нової української школи» стала результатом багаторічної пошукової та дослідницької діяльності усього професорсько-викладацького складу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. У монографії знайшли своє відображення також результати досліджень і практичних напрацювань викладачів університету, представлених в межах Методичної майстерні педагога Нової української школи, започаткованій на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького у 2017 році з метою надання вчителям-практикам методичної допомоги в реалізації Концепції Нової української школи, сприяння професійному зростанню шляхом залучення їх до участі в малих інтегрованих формах із науковим, методичним і практичним складником (тренінги, семінари, семінари-практикуми, семінари-наради, семінари-тренінги, вебінари, майстер-класи тощо). Всі ці дослідження спрямовані на розвиток інноваційної компетентності педагогів Нової української школи, підвищення їхньої технологічної грамотності і культури.

Коллективна монографія скомпонована в органічному поєднанні таких тематичних розділів: «Теоретичні засади технологій навчання», «Ігрові методики навчання в дошкільній освіті», «Сучасні технології навчання в початковій школі», «Методики навчання біології в Новій українській школі», «Методики навчання хімії в Новій українській школі», «Методичні аспекти викладання окремих питань у шкільному курсі географії», «Сучасні методики навчання історії в Новій українській школі», «Інноваційні технології навчання на уроках української мови», «Використання інтерактивних методик та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках літератури», «Новітні методики у навчанні іноземних мов у закладах середньої освіти», «Актуальні освітні технології творчого розвитку особистості засобами мистецтва», «Інноваційні методики розвитку фізичних якостей на уроках фізичної культури», «Інформаційні та педагогічні технології у процесі викладання інформатики в закладах середньої освіти». Автори охоплюють доволі широке коло проблем, пов'язаних з інноваціями в освіті. Висвітлюється сучасний досвід упровадження інноваційних технологій навчання, обґрунтовуються особливості застосування інноваційних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, закладів загальної середньої освіти. В роботі представлено широку палітру методик навчання різних предметів, надано практичні рекомендації щодо проектування уроків із різних предметів.

Автори першого розділу «Теоретичні засади технологій навчання» зосередили увагу на сутності та ознаках педагогічних технологій, висвітлили історію розвитку технологічного підходу в зарубіжній та вітчизняній педагогічній науці, зупинилися на ґрунтовному аналізі технологій особистісно орієнтованого навчання, технологій розвивального навчання, Case Study як сучасної технології професійно орієнтованого

ПЕРЕДМОВА

навчання старшокласників, технології формування творчої особистості, технології розвитку критичного мислення, ігрових технологій, технології проектної діяльності, інтегральних технологій, а також особливостях упровадження цих технологій у сучасний освітній процес закладів освіти.

В другому розділі «Ігрові методики навчання в дошкільній освіті» автори представили ґрунтовні описи методик, які використовуються на сучасному етапі в дошкільній освіті. Зокрема, це методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку, методика інтерактивно-ігрового збагачення елементарних уявлень про мистецтво у дітей старшого дошкільного віку, методика пролонгованої підтримки індивідуального творчого самовираження старшого дошкільника у художньо-творчій діяльності. Дослідники також висвітлили особливості інтеграції LEGO-технології в дошкільному навчальному закладі та обґрунтували інноваційні методи роботи з дітьми з особливими освітніми потребами за допомогою метафоричних асоціативних карток «Будинок» та «Фантастичне дійство».

В третьому розділі – «Сучасні технології навчання в початковій школі» – представлено інноваційні методики навчання учнів у системі початкової освіти, а саме: методику навчання української мови, а також методику навчання освітньої галузі «Математика», які сприяють збагаченню професійно-педагогічної, зокрема професійно-методичної підготовки здобувачів вищої освіти, наповнюючи її новим змістом, формами та прийомами навчання.

В четвертому розділі «Методики навчання біології в Новій українській школі» розкрито методику організації та проведення навчання біології з використання різних рівневих навчальних завдань з біології для школярів на основі роботи учнів у складі гомогенних та гетерогенних груп, упровадження інноваційного підходу та ефективного забезпечення навчально-виховного процесу біології на основі ідеї диференціації та індивідуалізації навчання школярів. Висвітлено особливості організації роботи школярів на уроках біології за методикою Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення». Вперше запропоновано методику формування системних біологічних понять в середніх та старших класах при роботі учнів індивідуально чи у складі груп на уроках біології. Обґрунтовано роль використання навчальної екологічної стежки в професійній підготовці майбутніх учителів біології, зокрема, у формуванні їх екологічної компетентності.

Авторами п'ятого розділу «Методики навчання хімії в Новій українській школі» розкрито елементи методики формування понять ужиткової хімії з використанням учнівського і демонстраційного експерименту, описано методику хімічних дослідів ужиткового характеру. Розглянуто доцільність формування пропедевтичних хімічних понять в учнів початкової школи та з використанням історичних відомостей з хімії та хімічного досліду. Вперше пропонується методика демонстраційного хімічного експерименту у формуванні понять хімії в учнів початкової школи, який адаптується відповідно до віку початківця.

В шостому розділі «Методичні аспекти викладання окремих питань у шкільному курсі географії» розкрито сутність методики застосування грошових знаків в шкільному курсі «Географія». Зокрема, визначено методичні особливості застосування грошових одиниць як засобів навчання на уроках географії, виявлено види навчальних завдань з географії з використанням грошових одиниць, розроблено методичні рекомендації до застосування банкнот на уроках географії на прикладі вивчення окремих тем в курсі «Материка й океани».

В розділі представлено методику вивчення рельєфу за топографічними картами в шкільному курсі географії. Авторами розглянуто методичні підходи до пояснення рішення задач щодо визначення за картами височин і перевищень між точками на топографічних картах, а саме, визначення абсолютних висот й перевищень для точок, які розташовані в різних місцях карти відносно горизонталей. Подані у роботі задачі розроблені на основі різноманітних матеріалів про природні явища і процеси. Їхнє розв'язування, на думку розробників, дозволить конкретизувати знання учнів, сприяє глибокому засвоєнню і запам'ятовуванню.

Висвітлено можливість застосування таблиць Шульте, як одного з видів новітніх педагогічних технологій в краєзнавстві. Зокрема розглянуто історію розвитку краєзнавства в Україні; проаналізовано нароби вітчизняних та зарубіжних фахівців-краєзнавців; запропоновано таблиці Шульте на краєзнавчому матеріалі міста Мелітополя.

Обґрунтовано дидактичні умови формування геолого-геоморфологічних навичок і умінь учнів на уроках географії. Запропоновано практичні методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів 6-9 класів закладів загальної середньої освіти, що удосконалюють процес формування геолого-геоморфологічних умінь і навичок учнів на уроках географії.

В сьомому розділі «Сучасні методики навчання історії в Новій українській школі» розкрито сутність інноваційних технологій навчання на уроках історії. Авторами визначено основні завдання, принципи, види, зміст та особливості організації дослідницької діяльності старшокласників у процесі вивчення історії України. Акцентується увага на необхідності розвивати такі якості учня, як пізнавальна активність, самостійність, уміння творчо виконувати завдання.

Восьмий розділ «Інноваційні технології навчання на уроках української мови» присвячений обґрунтуванню ролі диктанту як одного з елементів інтерактивної технології колективно-групового навчання. Авторами переконують, що розроблена методика допоможе учителю як зі стажем, так і молодому фахівцю реалізувати на практиці методи і прийоми, спрямовані на усунення певних орфографічно-пунктуаційних труднощів під час вивчення української мови. Методика розрахована на вдосконалення правописних вмінь і навичок учнів 11-17 років.

Методика формування мовної культури учнів крізь призму технології розвивального навчання допоможе

вчителю у формуванні творчої, а в подальшому креативної особистості, яка має внутрішні передумови, що забезпечать її творчу активність, у формуванні мовної культури учнів; організувати навчально-пізнавальну діяльність учнів за такими принципами які дадуть змогу кожному учаснику освітнього процесу працювати самостійно, опанувати узагальнені прийоми розумової діяльності. Запропонована методика розрахована на учнівський колектив 12-17 років.

Представлено бачення проблемного навчання як одного з аспектів інноваційних технологій навчання української мови. На думку розробників, методика сприятиме активізації дослідницької діяльності учнів на уроках української мови, формуванню діалектичного мовлення та навичок наукового аналізу мовних явищ і фактів.

В дев'ятому розділі «Використання інтерактивних методик та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках літератури» представлено інноваційні підходи до викладання української і зарубіжної літератури у закладах середньої освіти. Розглянуто засоби візуалізації навчальної інформації на уроках літератури. Доведено, що сучасні засоби візуального унаочнення є індикаторами індивідуального підходу до учнів на шляху вивчення української та зарубіжної літератури. Акцентовано увагу на необхідності використання електронних засобів навчального призначення в освітньому процесі.

Автори десятого розділу – «Новітні методики у навчанні іноземних мов у закладах середньої освіти» – розкривають сутність та етапи роботи з хмарними технологіями на уроках англійської мови на прикладі ведення блогу. Визначено головні лінгводидактичні завдання, що реалізуються за умови використання хмарних технологій на уроках англійської мови. Розглянуто можливості «CASE-STUDY» як дослідницької стратегії. Доведено, що метод сприяє розвитку у старших школярів самостійного мислення, вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. Доводиться, що веб-квест є дидактично значущою технологією, яка сприяє розвитку комунікативної компетенції у старших школярів під час вивчення англійської мови. Позитивним, на думку авторів, у використанні веб-квесту є те, що розвиваються пошукові, дослідницькі, творчі навички школярів, активізується їх пізнавальна діяльність, відпрацьовується вміння самостійно конструювати свої знання, аналізувати, орієнтуватися в інформаційному полі.

В розділі висвітлюються методичні аспекти вивчення країнознавчого матеріалу в шкільному курсі англійської мови. Пропонується методика застосування ігрових форм навчання, що дозволить урізноманітнити навчальну діяльність, підвищити пізнавальний інтерес і активність учнів, сприятиме зниженню почуття психологічної напруги на уроці. Зокрема, подано розробки країнознавчої вікторини, країнознавчого лото, інтелектуальної гри «Впізнай та презентуй країну або її регіон».

Представлено також методику написання наукової роботи учнів МАН із німецької мови, подано критичний аналіз фактичного стану проведення наукової роботи у школі. Розглянуто тематику наукових досліджень конкурсантів останніх років секції «Німецька мова», визначено основні труднощі, з якими стикаються керівники наукових робіт МАН. Обґрунтовано необхідність зміни механізму підготовки наукової роботи школяра, на рівні написання роботи запропоновано методику роботи з науковими текстами.

В одинадцятому розділі «Актуальні освітні технології творчого розвитку особистості засобами мистецтва» висвітлено педагогічно-раціональний досвід музикантів-методистів у контексті панорамного уявлення тенденцій, що зародилися наприкінці минулого століття і сьогодні починають виходити на визначальні позиції у світовій музичній педагогіці, але залишаються поза практичним інтересом вітчизняної музично-педагогічної спільноти. Запропоновано інноваційний педагогічний супровід інтегрованих уроків музики як комплекс цікавих педагогічних умов, технологій та нестандартних форм інтегрованих уроків музики, дидактичних і технічних засобів, використання яких сприятиме розвитку креативності підлітків на інтегрованих уроках музики. Розглянуто особливості технології формування музично-просвітницької компетентності майбутнього вчителя мистецтва у процесі фахової підготовки.

В дванадцятому розділі «Інноваційні методики розвитку фізичних якостей на уроках фізичної культури» обґрунтовано доцільність використання комплексу атлетичної гімнастики у програмі силової підготовки юнаків старшого шкільного віку 15-17 років закладів загальної середньої освіти. Запропоновано методику розвитку основних фізичних якостей учнів на заняттях з футболу, яка дозволяє удосконалювати юнакам середнього шкільного віку не тільки фізичні якості, а й активно розвивати свідомість і мислення, творчість і самостійність. Також представлено методику використання сучасних фітнес-технологій на уроках фізичної культури в закладах освіти.

Тринадцятий розділ «Інформаційні та педагогічні технології у процесі викладання інформатики в закладах середньої освіти» розкриває сутність інформаційних та педагогічних технологій у процесі викладання інформатики в закладах загальної середньої освіти. Представлено рекомендації щодо впровадження групових технологій навчання в освітній процес. Акцентується увага на активних формах і методах навчання. Висвітлено досвід використання паперової інженерії в проектуванні леп-буку.

Пропонована робота не претендує на всеохоплюючий аналіз визначеної проблематики, а є першою спробою узагальнити накопичений досвід викладачів нашого університету в галузі педагогічної інноватики.

Усі матеріали подані в авторській редакції, за науковий зміст яких, правильність використання літературних джерел відповідальність несе автор. Сподіваємось, що матеріали монографії стануть корисними для всіх зацікавлених учасників науково-освітніх процесів.

Робота з коректурними таблицями полягає в знаходженні максимальної кількості зв'язків між її елементами, а саме: кількість; форма; номер по порядку; розмір; колір; розташування.

Назва «коректурна таблиця» походить від назви таблиць для психологічних тестів, заповнених буквами або цифрами. Працюючи з такою таблицею, піддослідний викреслює задані символи. Науковці використовували такі таблиці ще у XIX ст. Із часом їх пристосували до роботи з дітьми, символи замінили картинками [5, с. 101].

У сучасній дошкільній освіті коректурні таблиці застосовують не лише для формування уваги й спостережливості, а й для розвитку пізнавальних, інтелектуальних, мовленнєвих навичок, математичних умінь, уміння орієнтуватися у просторі тощо.

За Н. Гавриш, коректурна таблиця – це інформаційно-ігрове поле, поділене на клітинки, заповнені предметними картинками, символами, буквами, геометричними фігурами тощо. Під час роботи з таблицею встановлюють якнайбільше різнопланових зв'язків (колір, форма, розмір, розташування, призначення тощо) між її елементами [6, с. 208].

Для молодших дошкільнят розробляють таблиці на 9-12 клітинок, для дітей середньої групи – на 16 клітинок, старші дошкільнята можуть працювати з 20-25 клітинками.

Завдання, що виконуються за допомогою коректурної таблиці, мають пошуковий характер, передбачають різні варіанти відповіді. Діти повинні сприйняти на слух вказівку дорослого, зосереджено роздивитися таблицю, знайти правильну відповідь чи виконати завдання (накрити, розфарбувати, полічити, співвіднести зі схемою, символом тощо), а потім прокоментувати результат. Формування особистості, її базових якостей відбувається у процесі практичної, творчої і пізнавальної діяльності, мета якої – навчити дитину орієнтуватися в інформації, успішно її використовувати, творчо, нешаблонно мислити [27, с. 99]. Тут стане у пригоді багатофункціональне обладнання, працюючи з яким дитина пізнає нове, порівнює, систематизує, співвідносить, лічить тощо. Зразком такого обладнання є коректурні таблиці, нові підходи до роботи з якими запропонувала Н. Гавриш.

Робота з коректурними таблицями – це своєрідна інформаційно-інтелектуальна гра, що змістовно збагачує й насичує освітнє розвивальне середовище [5, с. 65].

Використовувати коректурні таблиці можна в різних формах роботи з дітьми, зокрема на заняттях логіко-математичного спрямування. Використання коректурних таблиць набуває особливо важливого значення під час інтегрованих занять.

Коректурні таблиці використовуються не лише для пізнавальних, інтелектуальних, мовно-мовленнєвих завдань, а й для вдосконалення математичних умінь дітей (полічити, установити послідовність, порівняти, визначити форму, дібрати предмет-замінник), закріплення навичок орієнтування у просторі («перед», «між», «вище», «нижче», «за»).

Ігрова діяльність на основі коректурних таблиць стимулює пізнавальний інтерес.

ІНТЕГРАЦІЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Жейнова С. С.

Одним з дієвих засобів, що дає змогу реалізувати підхід «навчання через гру» є конструктор LEGO, адже у самій його назві закладене розуміння покликання дитини в цьому світі [23, с. 7].

Головною метою в роботі з конструктором LEGO є:

- Розвиток дрібної моторики рук, що стимулює в майбутньому загальномовленнєвий розвиток і

розумові здібності.

- Навчання правильному й швидкому орієнтуванню в просторі.
- Отримання математичних знань про рахунок, форму, пропорції, симетрії.
- Розширення уявлень про навколишній світ, архітектуру, транспорт, ландшафт.
- Розвиток уваги, здатності зосередитися, пам'яті, мислення.
- Навчання творчому мисленню, розвиток уяви
- Оволодіння вмінням подумки розділити предмет на складові частини і зібрати з частин ціле.
- Навчання спілкуванню один з одним, повага до своєї і чужої праці [28].

Конструювання – це вид продуктивної діяльності дошкільника, що передбачає побудову предметів [33, с. 64]. Його успішність залежить від рівня розвитку мислення і сприйняття дитини. Щоб побудувати конструкцію з будівельного матеріалу, необхідно вміти обстежити об'єкт, розділити його на складові частини-деталі, оцінити їх розмір, просторове розташування, замінити одні деталі іншими в разі потреби.

Дії з будівельним матеріалом сприяють розвитку кмітливості та зосередженої цільової діяльності [26, с. 161].

Також для успішності конструювання потрібно вміти представляти майбутній предмет у цілому – з усіх боків, спереду, збоку; особливо уявити невидимі деталі.

Виділяють такі види конструювання: конструювання за зразком; конструювання за моделлю; конструювання за задумом; конструювання за умовами-вимогами, яким повинна задовольняти майбутня конструкція (наприклад, певний розмір); конструювання за кресленнями і наочним схемами; конструювання з теми.

На думку І. Синько, для формування дитячої конструкторської творчості за допомогою LEGO-конструювання необхідним є виконання трьох умов.

Перша умова – організація цілеспрямованої системи навчання, що включає три етапи:

- а) створення умов для широкого самостійного дитячого експериментування з новим матеріалом;
- б) надання дітям можливості вирішувати завдання, спрямовані на розвиток уяви і на формування узагальнених способів конструювання;

в) організація самостійного дитячого конструювання за задумом.

Така система є корисною для навчання дітей п'яти-семи років. З дітьми ж молодшого дошкільного віку (три-чотири роки) з метою залучення їх до конструювання і формування інтересу до цієї діяльності найкраще організувати «сюжетне» конструювання, засноване на розігруванні з допомогою вихователя близьких дітям сюжетів.

Друга умова – використання в навчанні конструкторського матеріалу, що має прості нетрудомісткі способи кріплення і дозволяє дітям експериментувати, вести широку орієнтовно-пошукову діяльність, знаходити варіанти вирішення однієї і тієї самої задачі й втілювати їх різноманітні задуми, в тому числі і сюжетні. Цій умові сприяє наявність у наборах великих пластин-підставок (якогось поля), які об'єднують різні дитячі конструкції просторово й сюжетно.

Третя умова – організація конструювання в тісному взаємозв'язку з іншими видами дитячої діяльності, і насамперед з грою, казками й різними історіями, малюванням [28].

Трирічним дітям спочатку краще дати можливість самим ознайомитися з деталями простого конструкторського набору шляхом практичного експериментування з ними. З цією метою можна використовувати, наприклад, набір «Стандартний комплект цеглинок LEGO DUPLO», що складається з шести яскравих об'ємних деталей. Кількість деталей дозволяє об'єднати дітей за підгрупами (4-5 осіб).

Для першого практичного знайомства з новим матеріалом важливо надати достатньо місця, щоб усередині розміщувалася велика кількість деталей, а навколо вільно діяли діти. При цьому необхідно забезпечити кожній дитині підгрупи можливість вільно взяти будь-яку деталь.

Через відому велику здатність до наслідування дітей цього віку часто буває так, що те, що вибрав один, хочеться мати й іншому. Але вихователь не повинен одразу ж приходити на допомогу й давати із загального набору таку саму деталь (може бути, іншого кольору). Краще запропонувати самій дитині пошукати таку деталь, що важливо для розвитку в неї сенсорики, орієнтовної діяльності, певної самостійності. І тільки в тому випадку, якщо дитина сама не впоралася, вихователь може прийти на допомогу: відібрати кілька деталей (3-4) і запропонувати з них вибрати потрібну (як правило, діти з цим можуть впоратися).

Як показує досвід вихователя, діти спочатку не схильні роздивлятися деталі; вони відразу починають їх об'єднувати, намагаючись щось зробити. При цьому багато хто з них приставляє одну деталь до іншої або ставить їх одну на одну, не скріплюючи між собою. Але через те, що деталі мають нерівні поверхні (опуклості і увігнутості), діти змушені повертати їх багато разів, щоб знайти рівні сторони. Деякі діти намагаються докласти деталі одну до одної нерівними сторонами, у когось раптом пази збігаються зі штифтами і деталі скріплюються між собою. Ця мить є відкриттям для дітей: вони радісно починають всім показувати і повторювати дію сполуки. Тоді й інші діти підгрупи починають робити те саме.

Однак потрібно мати на увазі, що в підгрупі можуть виявитися діти, які мають досвід гри з такого типу конструктором. Вихователю важливо визначити це заздалегідь і виділити таких дітей в окрему підгрупу для того, щоб інші мали можливість зробити для себе відкриття способу кріплення. Після того,

як спосіб кріплення деталей став надбанням усіх дітей, їх можна об'єднувати [28].

У результаті практичних дій діти, з'єднуючи кілька деталей, отримують різні конструкції й позначають їх словом («машина», «трамвайчик», «кораблик» тощо) і діють із ними. Часто, додаючи деталі до вже наявної конструкції, діти отримують або нову конструкцію («тепер це будиночок»), або нові її якості («тепер це великий літак, він швидко літає»).

На наступних двох-трьох заняттях вихователь використовує або той самий конструктор, доповнюючи його дрібними деталями, або інший – «Великий базовий набір LEGO SYSTEM», в якому більше деталей. З підгрупами дітей він організовує сюжетне конструювання, розігруючи разом з ними нескладні ситуації, наприклад: будують поїзд, і люди їдуть в ньому на дачу; далі будують дачу, і люди там живуть, відпочивають на лавочках, годують курочок тощо. Або будують гараж, у який діти ставлять машинки, деякі з них діти конструюють самі.

Будь-яка дитяча конструкція несподівано може стати новою темою для сюжетного конструювання. Вихователю важливо її підхопити і розвинути.

Велике значення в цьому віці, на думку І. Синько, має залучення дітей до складання деталей у коробки. При цьому дітям можна запропонувати різні підстави для складання, наприклад, колір: «спочатку складаємо всі зелені деталі, а тепер – жовті» та ін. (колір діти можуть обрати самі); розмір: «спочатку кладемо найбільші, потім – трохи менші й найменші» та ін. Цю процедуру можна перетворити на цікаве для дітей заняття: попередньо розподілити, хто з дітей розбирає конструкції (їх може бути двоє), хто – збирає деталі і подає, а хто – вкладає їх до коробки. Вихователь може бути рівноправним учасником [28].

Отже, на кількох заняттях діти самостійно і з допомогою вихователя ознайомлюються з новим конструкторським матеріалом і його властивостями, практично його випробовують. І вже поза організованими заняттями діти самі із задоволенням грають і конструюють, використовуючи набутий досвід.

З чотирирічними дітьми організовується більш цілеспрямована робота, пов'язана з акцентуванням їхньої уваги на процесі конструювання. При цьому використовують і ігрові прийоми, завдяки чому цей процес стає мотивованим і цікавим.

У цьому віці у дітей можна формувати вміння виділяти в предметах їх просторові характеристики: «високий – низький», «широкий – вузький», «довгий – короткий». (Подібну роботу проводять із використанням будівельного матеріалу). Дітям пропонують побудувати коротку і довгу доріжки; широкі й вузькі ворота (дороги) для машин різних розмірів; високі та низькі паркани, башточки та ін. – тільки тепер шляхом скріплення деталей. Цьому можна присвятити три-чотири заняття, і в кінці кожного з них корисно обігравати готові конструкції, використовуючи машинки, фігурки тварин, різних чоловічків [28].

На останньому занятті всі конструкції дітей можна об'єднати, зручно розташувавши їх по відношенню один до одного, і організувати гру.

Спочатку діти можуть не називати просторові характеристики, але, даючи завдання типу «А тепер побудуй високу вежу, ... широкі ворота, щоб ось такі машини могли б проїхати ...», вихователь бачить, розрізняють їх діти чи ні. До кінця року майже всі діти можуть не тільки розрізняти просторові характеристики предметів, але й називати їх. Цьому також сприяє і конструювання з будівельного матеріалу.

Все це дуже важливо для розвитку не лише просторового орієнтування, а й для самої діяльності конструювання. Надалі, конструюючи той чи інший об'єкт, діти попередньо в процесі його створення приміряють іграшку (машинку, качечку, матрешку тощо) до ще не закінченої споруди. Часто можна при цьому чути дитячі висловлювання типу «ні, треба ще вище, а то машина не проїде». Це говорить про те, що в дітей починає формуватися вміння виділяти в предметах їх просторові характеристики – висоту, довжину, ширину – і співвідносити предмети між собою за цими характеристиками.

При цьому в більшості дітей виявляється великий інтерес до процесу створення об'єктів, він стає більш цілеспрямованим і тривалим. Це говорить про зародження у дітей конструювання як діяльності. До п'яти років діти вже здатні замислити досить просту конструкцію, назвати її і практично створити.

В процесі організації занять з дітьми старшого дошкільного віку спочатку краще використовувати вже знайомі дітям конструктори, і насамперед базові набори, а тематичні – тільки як додатковий матеріал.

Якісні зміни, що відбуваються в діяльності п'ятирічних дітей, дозволяють надалі ставити перед ними проблемні завдання, спрямовані на розвиток уяви і творчості. Для занять доцільно дітей ділити на підгрупи (по 5-6 дітей у кожній).

Так, на першому занятті цього етапу навчання кожної дитини дають Г-подібну фігуру, зроблену з деталей конструктора, і кажуть: «Це – недобудована конструкція чогось. Я почала будувати, а ви відгадайте, що я хотіла зробити, і добудуйте. Але перш ніж почати конструювати, скажіть мені на вушко, що ви будете робити». Діти спочатку розглядають фігуру, перевертають її, іноді по кілька разів; деякі з них беруть інші більш дрібні деталі і приставляють до неї тощо. І тільки після такого «практичного» обдумування (а вихователю важливо не квапити дітей з відповіддю) називають те, що, на їхню думку, почав робити вихователь. І далі, шляхом добудовування заданої основи, діти створюють різні, як правило, структурно прості конструкції: літак, лавку, будиночок та ін. Вихователь схвалює рішення дітей, а потім каже, що вона почала робити і не літак, і не лавку, а щось інше. Це викликає у дітей здивування. Вихователь пропонує

подумати, що ж це могло бути. Діти починають або перебудовувати свою модель, видозмінювати її, або розбирати і конструювати заново. У результаті діти на одній Г-подібній основі можуть створити кілька різних конструкцій.

На наступних заняттях у якості основи недобудованої конструкції можна давати інші фігури: Т- і П-подібні, а також довгий тонкий і короткий товстий бруски, складені з декількох деталей конструктора. Завдання повторюються.

Вже на другому занятті діти діють більш упевнено, а деякі з них пропонують відразу 2-3 варіанти конструкції. При цьому задана фігура залишається основою, яку діти доповнюють для отримання нової конструкції. Інакше кажучи, діти засвоюють спосіб «опредмечування» основи як спосіб побудови образу майбутньої конструкції. При цьому у дитини розвиваються такі логічні операції, як вміння групувати предмети за величиною; формуються вміння обстежувати об'єкти зором, дотиком, рухом, здатність помічати суттєві відмінності в них [26, с. 161].

До четвертого заняття діти починають використовувати задану фігуру не тільки як основу, але і як деталь нової конструкції. Наприклад, довгий брусок – це труба великого пароплава або стовп, на якому тримаються каруселі тощо. Це говорить про те, що задум (образ) будується способом «включення» заданої фігури не в якості основи, як було раніше, а як елемента загальної конструкції. А це – показник більш високого рівня розвитку уяви, творчості (після 5 років).

Зауважимо, що в цей же час діти починають освоювати конструювання з природного матеріалу і будувати художні образи цими самими способами. Отриманий дітьми досвід, безумовно, допомагає їм при творчому вирішенні завдань на добудовування фігури з деталей конструктора. Інакше кажучи, способи побудови образу стають узагальненими, і діти користуються ними самостійно в будь-якому вигляді конструювання.

На останньому занятті з цієї серії дітям можна дати всі вже знайомі їм основи і запропонувати вибрати загальну тему (наприклад: зоопарк, аеродром, місто тощо) та створити свої конструкції відповідно до теми.

А далі дітям (ближче до 6 років) можна пропонувати конструювання за умовами: побудувати міст для пішоходів через певну річку; багатопверховий на два під'їзди житловий будинок; вулицю з двостороннім рухом і світлофором; зробити підйомний кран з кабіною для шофера та ін.

На наступному етапі діти можуть конструювати за задумом: вони самі вигадують тему, самі відбирають матеріал, домовляються, хто що буде робити тощо.

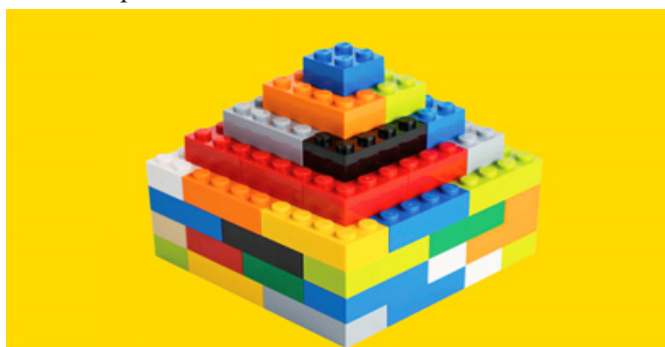
Для сюжетного колективного конструювання важливо створювати необхідні умови: вибрати разом з дітьми місце (килим, кілька складених столів тощо), забезпечити великими пластинами-підставками та тематичними наборами «LEGO SYSTEM».

Дошкільний вік – початковий етап становлення особистості. У цей період закладається розвиток здібностей до конструювання який активізує розумові процеси дитини, народжує інтерес до творчого вирішення завдань, винахідливості і самостійності, ініціативності, прагнення до пошуку нового й оригінального. Творча діяльність завжди приваблива для дитини і змушує її думати, оскільки пов'язана зі створенням чогось нового, відкриттям нового знання або своїх нових можливостей.

LEGO-конструювання, як і інші види діяльності, сприяє розвитку не тільки дрібної моторики, а й розвитку мовної активності в дошкільнят. Особливість конструктивної діяльності полягає в тому, що вона, як і гра, відповідає інтересам і потребам дитини дошкільного віку. Вона дає можливість діяти з геометричними тілами, на практиці пізнавати їх колір, форму, величину, засвоювати правильні назви деталей, удосконалювати сприйняття просторових відносин. Ігрова форма занять сприяє розвитку в дітей пізнавального інтересу, дозволяє вберегти від зайвої втоми, активізує часту зміну позицій.

Працюючи з конструктором, можна будувати моделі і при цьому навчатися, граючи і отримуючи задоволення. Коли вигадуєш моделі сам, відчуваєш себе професійним інженером, механіком, будівельником або великим конструктором. Це дає дитині дошкільного віку повну свободу дій. Робота є жвавою і цікавою і відкриває абсолютно нові перспективи, де немає меж фантазії.

LEGO допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати і фантазувати, захоплено працювати й бачити кінцевий результат своєї роботи.

Діяльність учасників освітнього процесу не обмежується поданою тематикою, а залежить від творчого натхнення, інтересів та бажання дітей, освітніх завдань.

Дидактична гра сприяє розвитку мислення, спритності, а також інтелекту, уяви та творчих задатків. Сприяє формуванню таких якостей, як уміння концентруватися, здатність співпрацювати з партнером, і найголовніше – почуття впевненості в собі. Якщо з дитинства прагнути до пізнання, це перейде в уміння вчитися конструювання направлено і сприймати нове з великим інтересом.

МЕТОДИКА ПРОЛОНГОВАНОЇ ПІДТРИМКИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА В ХУДОЖНЬО-ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Житнік Т. С., Федорова О. В.

Художня активність у дітей старшого дошкільного віку визначається індивідуально. Безумовно, природні художньо-творчі задатки в художньому вихованні відіграють головну роль, однак без систематичного мотивування художньо-творчої активності їх розвиток сповільнюється. “Тому помилково поділяти дітей на здібних і нездібних до художньої творчості”, – зазначає Т. Поніманська [22, с. 281].

Теоретичне підґрунтя розвитку художньо-творчої активності дитини закладено А. Бакушинським, Д. Богоявленською, О. Дяченко, О. Савенковим. Методичним аспектам проблеми творчого розвитку дітей у дошкільних навчальних закладах присвячено дослідження Г. Беленької, Н. Гавриш, Т. Поніманської, В. Рагозіної та інших. Значущість засобів мистецтва і мистецької діяльності для стимулювання творчої активності особистості розкрито в дослідженнях з педагогіки мистецтва (О. Комаровська, О. Рудницька та інші). Різним аспектам проблеми художньо-творчої активності дошкільників присвячено роботи С. Зирянової, Н. Зубаревої, Л. Любарської та інших; використання потенціалу образотворчої діяльності дітей у виховному процесі дошкільних навчальних закладів (Н. Голота, О. Дронова, Г. Сухорукова, Л. Янцур). Сучасні науковці (Н. Голота, О. Дронова, О. Половіна, Г. Сухорукова, Л. Янцур) наголошують на тому, що заохочення дитини треба практикувати на всіх етапах творчого процесу. Педагог, таким чином, на думку авторів, передає впевненість у собі, заохочує до створення нового продукту, виражає довіру до дитини [29, с. 194].

Професійна підтримка з боку педагога повинна бути, але обов'язковим є врахування емоційності старшого дошкільного віку, індивідуальності бачення світу дитиною, неповторності інтерпретації та перенесення на аркуш образів особливих, не завжди зрозумілих, проте, які мають право на існування. З цього приводу Н. Гавриш пише: “Індивідуальні творчі прояви дітей у створенні художніх образів залежать від віку дітей, їхніх нахилів та інтересів, від виду творчої діяльності. Вихователь має створити оптимальні умови для їх розвитку” [7, с. 45].

Для дитини головне полягає в “умінні малювати”, але важливішим є – правильне ставлення до творчої діяльності. Розв'язання цієї проблеми лежить у психологічній площині. Дитина “не може малювати” не тому, що “не вміє”, а тому, що сформувався хибне уявлення про те, якою повинна бути її робота, що потрібно передати власний емоційний світ, показати в ній своє бачення того чи іншого образу. “Важливо і необхідно пояснити дитині, що не потім, коли виросте, а вже зараз вона – митець. Розбудити емоції, змусити дитину повірити в красу свого емоційного світу, в силу кольору. Зруйнувати віковий, освітній бар'єри, позбавити дитину скутості на заняттях, невпевненості у своїх силах, що створюють перешкоди для творчої ініціативи, а розбудити уяву, думку, тобто створити сприятливу атмосферу творення. Допомогти дитині подолати страх перед матеріалом, перед чистим аркушем паперу, перед фарбами – ось наше найголовніше завдання”, – вважає О. Козирьов [15, с. 29 – 30].

“Дитина не проектує спочатку в голові чи на словах – вона вигадує, створюючи. Ось вона малює, створює ту життєву ситуацію, що її цікавить. І цей малюнок повністю реальний, осяжний матеріальний продукт творчості, що може існувати і без його творця, може жити багато років. Дитина ніби грається, розповідає про життя, малює, аналізує його. Отже, це така специфічна художня діяльність, коли процес мистецтва збігається повністю з процесом його матеріального закріплення”, – зазначає О. Опалюк [20, с. 104]. Роблячи самостійний вибір, дитина стає сміливішою, щирою, розвиває фантазію, інтелект, спостережливість, терпіння і пізніше – власний естетичний смак. Багато запитань дитячої творчості виникають не стільки від відсутності відповідної образотворчої грамоти, скільки від невміння розпорядитися своїми власними здібностями. Причини можуть бути різними: невпевненість у своїх силах, страхи, що “не так, як треба”, масове мистецтво, що пропонує певні стандарти, шаблонність мислення.

Знання психофізіологічних особливостей дитини старшого дошкільного віку дають змогу викладачеві правильно сприймати дитячий малюнок, процес його створення. Правильне розуміння дитячої психології дозволяє ефективно застосовувати методику викладання образотворчого мистецтва, створювати умови для розвитку інтересу та творчої активності [12; 22].